

ГАННА-МАРЫЯ ГАРАЊІНА

Два апавяданні

Гараніна Ганна-Марыя нарадзілася 10 снежня 2003 года ў горадзе Маладзечна. Скончыла гімназію-каледж мастацтваў па класе малявання, музычную школу, Маладзечанскі дзяржаўны музычны каледж імя М. К. Агінскага па спецыяльнасці «музыказнаўства». Цяпер — студэнтка Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, займаецца навуковай дзейнасцю. Піша вершы і прозу, у сваёй творчасці звяртаецца да тэмы ўнутранага свету асобы з яе каштоўнасцямі і канфліктамі, а таксама да сферы ўзаемадзеяння чалавека і грамадства. Літаратурны дэбют у «Маладосці».

.....

Музыка

* * *

Была раніца. Вакол стаяла прыемная цішыня. Промні першага вясковага сонца мякка грэлі твар і малявалі на сцяне крыж з ценю ад драўлянай аконнай рамы. Пачуўся ціхі спеў нейкай птушкі, мабыць, шпака, што радасна абвешчаў абуджэнне прыроды, пачатак новага жыцця...

Нікуды спяшацца ўжо не было патрэбы, а спакой, што панаваў навокал, выклікаў успаміны...

* * *

З тае пары прайшло ўжо колькі гадоў, але сумленне не давала забыць нічога, хоць цяпер ужо не асуджала так, як раней.

Ад раніцы давялося абысці некалькі месцаў: праверыць, як ідзе падрыхтоўка да канцэртаў, упарадкаваць некаторыя

дакументы, здаць ноты ў друк і наведаць кнігарню. Надвор'е не спрыяла доўгаму шпацыру: ужо каторы дзень ішоў дождж, было холадна. Восеньская слата і аднастайна шэрае неба, якое амаль прыціснула верхавіны напаяголеных дрэў, выклікалі толькі нуду ды маркоту, якія былі ў кожным скручаным ад сцюдзёнага ветру мінаку. Зараз бы сядзець дома ля каміна... А ўвогуле, вельмі хацелася есці.

Нарэшце па вяртанні дахаты я змог паабедаць. Трэск агню ў каменнай цішыні пакая цешыў слых, а гарэзлівыя язычкі полымя падаваліся нечым жывым. Той восенню мы з ёй гэтаксама сядзелі і грэліся ля каміна... Яна была хіба адзінаю, хто мяне не раздражняў і шчыра спрабаваў зразумець. Але, зразумеўшы ідэю маёй творчасці, майго жыцця, яна не здолела яе прыняць. Тады мы моцна пасварыліся і больш не бачыліся. Апошнімі ейнымі словамі было тое, што яна будзе маліцца за мяне. Дурніца...

АЛЯКСАНДРА ЖАЛЯЗНОВА

Святло майго кахання

Вершы

Жалязнова Аляксандра нарадзілася 7 ліпеня 1999 года ў Гомелі. Скончыла факультэт міжкультурных камунікацый Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага ўніверсітэта. Друкавалася ў беларускай літаратурна-мастацкай перыёдыцы. Жыве ў Мінску.

.....

Словы створаны годнымі быць

Асыпаюцца словы пялёсткамі
Жыцця каларытнага кветак.
Рэхам грому гучаць адгалоскамі,
У палоне живуць яго сетак.

Раствараюцца ў небе аблокамі,
Чарадою надзеі птушак.
Праяўляюцца змрокамі доўгімі
Калыханкаю зорчак-сплюшак.

Словы створаны годнымі быць.

Залатымі вякамі збіраюцца
Крыніцамі родных карэнняў
І матулі-зямлі пакланяюцца,
Ланцугамі ідуць пакаленняў.

У бяздоннай трымаюцца памяці,
Да глыбокай живуць з намі старасці.

Словы створаны годнымі быць.

Мне хочацца

Мне хочацца столькі
Ўсяго і адразу.
Так многа пытанняў,
Так мала адказаў.

Да болю знаёмыя
Моцныя фразы...
Мне хочацца столькі
Ўсяго і адразу.

Як некалькі слоў
Яднаюцца ў сказы,
Так некалькі дзён
Раствараюцца ў часе.

Мне хочацца столькі
Ўсяго і адразу.
Так многа пытанняў,
Так мала адказаў.

КАЦЯРЫНА МІЗЕРЫЯ

Надзеі незямны агеньчык

Вершы

Мізерыя Кацярына нарадзілася 9 лютага 2002 года ў Брэсце. Скончыла філалагічны факультэт Брэсцкага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А. С. Пушкіна па спецыяльнасці «беларуская філалогія». Працуе рэдактарам. Вершы друкаваліся ў газетах «Кобрынскі веснік», «Зара», «Літаратура і мастацтва», часопісах «Малодосць», «Астрамечаўскі рукапіс» і калектыўным зборніку «Берасцейская скарбніца». Лаўрэат рэспубліканскага конкурсу творчай моладзі «Аўтограф», конкурсу маладых літаратараў «Першацвет» і міжнароднага фестывалю-конкурсу паэзіі і паэтычных перакладаў «Берагі сяброўства», дыпламант міжрэгіяльнага паэтычнага конкурсу «Браславская обитель».

Я малюся Слову...

— Ты вершы пішаш?

— Я малюся Слову...

Як найгалоўнейшай святыні на Зямлі,
Рыхтуючы нязломную аснову
Жыццю свайму... Нябёсы мне далі

Магчымасць выказаць усё і распавесці
Пра таямніцы юнае душы.
Аб чым яна спявае напрудвесні?
Аб чым спяваюць раніцай дажджы?

Аб чым шапоча лісце над ракою,
Аб чым грыміць знаёмы майскі гром?
Анёл кіруе зноў маёй рукою
І шэпча казкі навальнічным днём.

Я слову светламу, як Богу, памалюся...
Яно адзіны сэнс маіх шляхоў.
Крыніцы роднай нізка пакланюся
І да сваіх прыйду вытокаў, каранёў.

Я слову роднаму заўсёды буду вернай,
Падданай вечнаю паэзіі святой.
Я зноў натхненню адчыняю дзверы
І наталяю смагу чыстаю вадой.

І зноў вяртаюся да светлае асновы,
Да той адзінай, што анёлы мне далі.
— Ты вершы пішаш?
— Я малюся Слову...
Як найгалоўнейшай святыні на Зямлі!

Да родных крыніц

Да родных крыніц і да родных вытокаў,
Да роднае зоркі, што вабіць з нябёс,
Іду, ні на міг не спыняючы крокаў,
Прымаючы небам падораны лёс.

Да родных вытокаў, натхнення крыніцаў,
Прыйду, абмінаючы сотні нягод.
Прыйду, каб надзеі сваёй пакланіцца...
Каб светлых падзей закружыў карагод.

ІНА МАРОЗ

На крылах натхнення

Вершы

Мароз Іна (сапр. Саламаха Іна) нарадзілася 8 мая 1970 года ў горадзе Наваполацку. Скончыла факультэт беларускай філалогіі і гісторыі Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя П. М. Машэрава. Працавала ў навучальных установах на Лепельшчыне, у Полацку і Наваполацку.

Аўтар кніг паэзіі «Перапляценні» і «Лістаслоўе». Лаўрэат III Міжнароднага фестывалю «Наша Двина — наша судьба» ў намінацыі «Паэзія», уладальнік Гран-пры абласнога свята-конкурсу самадзейных паэтаў і кампазітараў «Песні сунічных бароў», неаднаразовая пераможца іншых рэгіянальных творчых конкурсаў і фестываляў. Член Саюза пісьменнікаў Беларусі. Удзельнік народнага літаратурна-музычнага калектыву «Крылы» (г. Наваполацк).

Вяртанне

Мы жывём, каб вяртацца...

А. Вярцінскі

Я чую, як шасціць трава
І вецер шэпчацца з лістотай.
Ад зёлак кругам галава,
І думкам хочацца палёту.

А пошум хваляў залатых
Мяне спакоем атуляе.
Імгненні тыя цешаць слых...
Ды зноў мая душа спявае.

Мне не хапае вышыні,
Мігцення зорак і святання.
Назад вяртаюць карані —
І сэрца радуе спатканне.

Спатканне з роднаю зямлёй,
Дзе ўсё да дробязі знаёма,
Дзе зноў спяваю я душой.
Вось тут мой лёс і тут я дома!

Ачысціла рыбу колкую,
Услала лускою траву.
Туманнай раніцай золкаю
За мроівам думак бягу.

Ля берага хвалі пенныя,
Русалчыных чараў сляды...
А ў чоўне каханне вернае —
Нібы абярог ад бяды.

АЛЕСЬ ДУБОЎСКІ

З ёю...

Вершы

Дубоўскі Алесь нарадзіўся 3 мая 2006 года ў Мінску. Студэнт філалагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Цікаваецца да тэатра прывяла ў аматарскі драматычны гурток.

.....

Папярэджанне

Мая мілая берасцейка,
Крыху ўвагі!
З Мінска накіроўваецца
Цыклон кахання.
 І цягнуцца ён будзе
 Дзень цэлы —
 Усе дваццаць чатыры
 Шалёныя гадзіны.
Паляціць ён у цэнтр,
Набудзе малюнкi
І праз сто метраў
Апынецца ў доме.
 Пакіне там рэчы
 І, крыху павалюшыся,
 Паімчыцца, дурэючы,
 У рэстарцыю.
Замовіць хінкалі
І два хачапуры.
Стомлены, накіруецца
Да жылога дома.
 На паверсе апошнім
 Грымне навальніцай:
 Дождж з пацалункаў,
 Абдымкаў вецер.
Мая мілая берасцейка,
Крыху ўвагі!
З Мінска накіроўваецца
Цыклон кахання.

З ёю...

А зараз бы ў парку Чалюскінцаў
Дзяўчыну трымаць за руку,
Без тлумнага шуму тых вуліцаў
Уночы ісці па шляху.

А зараз бы танчыць пад музыку
Халодны ды стомлены блюз,
Трымацца за талію вузкую,
Чмурэць ад прыемнай спакусы.

Начным цягніком, у абдымку,
Шчаслівым ў Гародню імчаць,
Чакаць дарагога прыпынку —
Там выйсці і песні спяваць.

Ці, можа, пад небам у зорах
З каханай ляжаць на траве,
Губляцца ў чароўных узорах
Ды марыць ў халодным святле.

Галоўнае — з ёю быць побач
І крочыць кудысьці туды,
Дзе будуць шчаслівыя вочы
І подых чароўны вясны.

Фота з архіва А. Дубоўскага

ІВАН ПЯШКО

Абарванае інтэрв'ю

Апавяданне

Пяшко Іван нарадзіўся 4 снежня 1941 года ў вёсцы Лішчыцы Гродзенскага раёна. Скончыў тэхнічнае вучылішча № 7 г. Гродна, Гродзенскі педагагічны інстытут, Вышэйшыя сцэнарныя курсы ў Маскве. Аўтар кніг «Чырвоная клубніка», «Марго з Казарэзаў», «На тым беразе», «Сцэнарыі з 70-х», «Валуны». Друкаваўся ў калектыўных зборніках і рэспубліканскай перыёдыцы.

.....

1

Заўсёды перад паездкай, незалежна ад таго, блізкая яна ці далёкая, калі трэба ўставаць на досвітку, спала-ся Папялушку трывожна. Некалькі разоў прачынаўся ён і ў той дзень, пры дрыготкім полымі глядзеў на гадзіннік, шкадаваў, што прахапіўся не ў пару.

На гэты раз прачнуўся, як і меркаваў, роўна ў пяць. Падняўся і, не запальваючы святла, стараючыся на разбудзіць жонку і дачку, сабраўся ў дарогу. Прычыніўшы дзверы, хуценька збег з другога паверха на першы, выйшаў у двор. Дом, у якім Папялушка атрымаў кватэру, пабудавалі на ўскраіне сяла, ля цэнтральнай вуліцы, якая пераходзіла ў брукаванку, што праз пяць кіламетраў выводзіла на аўтадасу.

Папялушку ўспомніліся вось такія, яшчэ да ўзыходу, раніцы, калі, наскора праглынуўшы некалькі бульбін і запіваючы малаком, спяшаў са сваёй Каменкі ў

райцэнтр, каб стаць у чаргу ля прадуктовага магазіна, куды ў дзевяць гадзін прывозілі свежы, мяккі, пахучы, толькі з печы гарачы хлеб.

Сёння трэба было заняць чаргу да ста-маталага. Што такое зубны боль, ён зведаў, калі вучыўся ў восьмым класе. Яго дачка таксама ў восьмым класе, але праблема напаткала яе раней, у трэцім. Яна страціла ўжо некалькі зубоў, і яны разбалеліся зноў. Лячыць даводзіцца ў райцэнтры, па талонах, якія даюць па чарзе.

На шашу выйшаў, як і разлічваў, у шэсць. Вырашыў паднімаць руку кожнай машыне, што рухалася ў бок райцэнтра. Машыны ішлі ў патрэбным кірунку; набраўшы прыстойную хуткасць, несліся грузавікі, самазвалы, легкавушкі. Аднак, разagnaўшыся па прамой, як страла, шашы, цяжка ім было спыніцца на малапрыкметным аўтобусным прыпынку, таму на выпадковага пасажыра ніхто не звяртаў увагі.

ВІКТАР ЯРАЦ

Каляровае прывітанне

Вершы

Ярац Віктар нарадзіўся 23 кастрычніка 1948 года ў пасёлку Красны Мост Рэчыцкага раёна Гомельскай вобласці. Скончыў Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт, аспірантуру пры кафедры беларускай літаратуры. Кандыдат філалагічных навук. Працаваў загадчыкам сельгасаддзела рагачоўскай раённай газеты «Камунар», на Гомельскай студыі тэлебачання, выкладчыкам Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта (з 1978 г. — дацэнт). Аўтар зборнікаў вершаў «Уваходзіны», «Добрыца», «Дняпроўскі бакен», «Зямныя эцюды».

.....

Ходзяць па беразе даўнасці здані
сцежкай зарослай. Якія паданні
хочуць данесці начамі аб нечым,
што адплыло ў незваротнасць —
у вечнасць?

Вокнамі плёсаў
ці высвеціць рэчка
позіркі продкаў пад зорамі?
Млечны

Шлях без адказаў.
Ямы з карэннем
сом правярае радарамі нерваў.
Вогнішча дух з тытунёвай

зацяжкай
ноч, нібы вузел, каму тут развяза?
Выдыхам, поўным мурожным дыханнем,
позняя зорка праводзіць у ранне...

Астравы маўчання

Калі памёр апошні ў свеце алеут —
карэнны сын паўночных астравоў, —
у небе зорка ці пагасла хоць адна?
Невядома.

А на зямлі замоўкла песня-мова —
пайшла ў нябыт.

Якім багам пад сілу ажывіць
дыханне грэтых сэрцам гукаў?

Маўчаць прарокі і шаманы,
і ў правадах камп'ютарных навука.

Яшчэ не золка голькам росным.
Яшчэ далёка спіць мароз.
Чародка сцішаных бяроз
сустрэне заўтра выдых восені...

КСЕНІЯ ЗАРЭЦКАЯ:

Чаму трэба быць
масікам, але не
быць з масікам?

Пра мемы, фемінізм
і новы культурны код

Мастацтва апошняга дзесяцігоддзя ўсё больш нагадвае насмешку над прынцыпамі, якіх прытрымліваліся творцы мінулага. Яно бескампраміснае, змяняецца з імклівай хуткасцю і не падпарадкоўваецца ніякім законам, не ўваходзіць ні ў якія рамкі. У адрозненне ад мастацтвазнаўцаў і крытыкаў рознай ступені прафесіянальнасці, мы не будзем падвяргаць астракізму гэтыя змены, як не будзем і змагацца з імі. Прычым як факт тое, што мемы — гэта новы від мастацтва, у гонар і імя якога ладзяць выставы, а слэнг з'яўляецца важнай часткай мовы.

Мы шануем сваю мову, бо яна прывязвае нас да продкаў, дае адчуць свае карані. І нягледзячы на тое, што некаторыя актыўна прэчаць зменам, якія прыносяць імклівы свет, мы будзем назіраць за імі і вітаць іх. У гэтым матэрыяле хацелася б разабрацца з тым, як на слэнг паўплывала фемінізацыя грамадства і чаму англіцызмы і выдуманых без асаблівай логікі і структуры словы могуць стаць пачаткам новага этапу ў мастацтве.

Мужчынскі свет

Паводле даследавання «Inclusive Internet Index» — гэта штогадовае глабальнае апытанне, якое праводзіцца Economist Intelligence Unit пры падтрым-

цы Facebook, — ва ўсім свеце мужчыны на 33,5% часцей, чым жанчыны, маюць магчымасць карыстацца інтэрнэтам. Гэты адрыв адбываецца з-за патрыярхальных асноў, у выніку якіх многім жанчынам (больш у краінах, якія развіваюцца, і краінах з пераходнай эканомікай) проста не прадастаўляецца доступу да мабільнай сувязі. Пры гэтым, паводле таго ж даследавання, жанчыны ў некалькі разоў радзей пакідаюць каментары, а калі і пакідаюць, то іх выганяюць з «мужчынскага» свету, прымушаючы мяняць аватаркі на мужчынскія або гендэрна-нейтральныя, а таксама пісаць пра сябе ў мужчынскім родзе, каб не стаць аб'ектам кпінаў.

Такім чынам, з самага зараджэння інтэрнэту і да гэтага часу ён ніколі не быў бяспечнай пляцоўкай для жанчын. Але замест таго, каб здацца, яны прыдумлялі спосабы абароны. Маскіраваліся, стваралі асобныя жаночыя форумы і прасторы, а таксама набывалі сілу для таго, каб змагацца за сваё права голасу.

Многія жанчыны адкрыта выступалі супраць манаполіі мужчын на такія віды баўлення часу, як камп'ютарныя гульні, серыялы, кнігі і фільмы. Варта заўважыць, што самі тэрміны — фанацтва, фандом — зарадзіліся ў 20-х гадах XX стагоддзя, калі белыя мужчыны збіраліся ў гурткі, каб абмяркоўваць навуковую фантастыку, ці такія ж белыя мужчыны выбіраліся на стадыёны, каб біць адзін аднаму твары і заўзець за любімую каманду. Усё змянілася ўжо ў 60-х гадах, калі за справу ўзяліся амерыканскія хатнія гаспадыні — амаатаркі серыяла «Star Trek». Замест таго каб абмяркоўваць навуковыя пошукі (якія не маюць ніякага сэнсу, таму што ў мужчын гэтыя разважанні прыводзілі хіба што да гарачых спрэчак і боек), дзяўчаты накіравалі сваю энергію ў стваральнае рэчышча і пачалі пісаць арыгінальныя творы на аснове ўлюбёнага серыяла, выплюхваючы ў іх свае фантазіі наконт адносінаў розных персанажаў — цяпер падобныя тэксты называюцца фанфікамі. Пры гэтым такія кірунак фанацкай дзейнасці не быў навінкай, бо яшчэ ў старажытнасці кожны дадаваў нешта сваё ў апавяданне Гамера, ды і фанаты Шэрлака Холмса прыдумлялі

(АБ)МЕРКАВАННЕ

НАТАЛЛЯ БАХАНОВІЧ

«Чарнуха» ў мастацтве

Мая калега нядаўна спрабавала паглядзець спектакль «Шлюб з ветрам» у Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі і не здолела. Абураная, пайшла з залы проста падчас пастаноўкі, павёўшы за сабою і частку аўдыторыі. Эмацыйная, чуллівая, непасрэдная, яна не была здольная ні перажыць, ні зразумець убачаны са сцэны гвалт, як і стрымаць пачуцці, і шчодро дзялілася імі з усімі яшчэ нейкі час...

* * *

РТБД апошнім часам уражвае ўзроўнем пастановак: самім выбарам твораў, асучасненай падачай вядомых сюжэтаў і якасцю раскрыцця закранутых тэм. «Шлюб з ветрам», створаны ў традыцыях новай драмы, закладзеных у часы мадэрнізму, не стаў выключэннем і нават узняў тэатр на новую вышыню. Гэта «маўклівы» спектакль, атмасфера якога вытрымана ў чорна-шэра-белых колерах (гаму нечакана парушае толькі сімвалічны чырвоны). Сюжэт «аздоблены» народнымі спевамі, але яго заглыбленасць у наша, спрадвечнае, не толькі ў гэтым...

Данесці вялікі змест без слоў празрыста і адначасова ледзь улоўна — вышэйшы ўзровень прафесіяналізму, валодання

мастацкасцю. Падобнае ўжо было ў беларускім тэатральным жыцці, але няшмат. Мне ўзгадваецца хіба лічаная колькасць пастановак, на якіх давялося пабываць. «Шлюб з ветрам», відаць, самая жахліва жыццёвая і, што асабліва значна, народная — гэта не перастае быць знакам якасці. Недарэмна мяркуюць, што сапраўднае мастацтва ў аснове можа быць толькі нацыянальным, і мастацкая проза магічнага рэалізму — «Сто гадоў адзіноты» Габрыэля Гарсія Маркеса, «Прыгажосць — гэта гора» Эка Курніявана — службыць пацвярджэннем.

Надзвычай сімптаматычна для Беларусі і, відаць, многіх постсавецкіх краін у спектаклі гучыць тэма слабасці мужчын, няздольнасці разарваць мацярынскія пугі і як адваротны бок той самай гнятлівай нясталасці і інфантальнасці іх агрэсія да супрацьлеглага полу, элементарная няздатнасць утаймаваць уласныя інстынкты. Між іншым, рэжысёр спектакля — мужчына, і ён дзейнічаў смела, калі не пабаяўся ўзняць такую сур'ёзную тэму. Але, канешне, каб яе разгледзець і «прачытаць», патрэбна шчырасць, найперш з самім сабой, на якую здольны не ўсе. Як звычайна, кожны глядач убачыць у творы нешта сваё, адпаведна назапашанаму жыццёваму і мастацкаму вопыту, дасягнутаму ўзроўню рэфлексіі над сабой і жыццём.

* * *

Памятаючы пра атрыманае годам раней няпростое, але моцнае ўражанне ад па-майстэрску рэалізаванай рэжысёрам задумы «Шлюба з ветрам», я была ўражана такой — катэгарычна адмоўнай — рэакцыяй і водгукамі калегі на спектакль. Сур'ёзнасць закранутых праблем і спосабы іх мастацкага раскрыцця звярталі на сябе ўвагу, але не выклікалі жадання адварнуцца і пайсці, нічога не тлумачачы.

Паглыбіўшыся ў гэтыя думкі, прыгледзеўшыся да сферы зацікаўленняў і стылю жыцця калегі, я ўзгадала, што таксама некалі выпрабавала на сабе прывабнае для многіх моднае «пазітыўнае мысленне», адмаўляючыся ад негатыўнай інфарма-

цыі, адкуль бы яна ні ішла: навіны, фільмы, кнігі, размовы з блізкімі і калегамі. І гэта была ў пэўным сэнсе добрая стратэгія, якая, абмяжоўваючы толькі прыгожым і добрым, усталёўвала прыемны эмацыйны фон, нават сны ў тыя часы здараліся яркія, каляровыя і шматабяцальныя, калі іх неяк інтэрпрэтаваць.

У гаворцы пра «негатыў», які здольны абрушвацца на чалавека з таго ці іншага твора, неабходна браць пад увагу і розніцу паміж людзьмі: ёсць гіперадчувальныя, а ёсць і таўстаскурыя, таму для аднаго «чарнуха» — «Шлюб з ветрам», для другога — «Цірза», а трэцяга, падаецца, не можна зачапіць нічым, таму што ён сам здатны на многае. Мы мусім прызнаць: не кожны глыбока адчувае, хоць, думаецца, гэта можна неяк развіваць — «качаць», як мышцу ў спортзале. Зразумела, нам з калегай гэтага рабіць не патрэбна: мы адчувам моцна і тонка...

Пагаджуся. Немагчыма без агіды глядзець фільм «Цірза», зроблены паводле рамана нідэрландскага пісьменніка Арнона Грунберга. Вытрымаўшы стужку, наўрад ці пацягнецца за кнігай, якая паслужыла першаштуршком, хаця, можа, яна і вартая ўвагі. Складана, пераступаючы праз сябе, чытаеш апаўданне «Насця» Уладзіміра Сарокіна: тэкст, з тэхнічнага пункту гледжання, выкананы бездакорна, эпаціруе, правакуе. Стылізаваны пад рускую класіку канца XIX ст. твор-парабала, пэўна, нясе нейкія «высокія» сэнсы, але яны схаваны ў форму, ад якой ванітуе, што для многіх робіць шлях іх адшукання, цалкам пазбаўлены стваральнасці, непраходным. І самая што ні на ёсць сучасная беларуская літаратура багатая на падобныя творы, не будзем тут іх пералічваць, знаўцам яны добра вядомы.

Гэта не проста тэксты, гэта сугестыўнае мастацтва, ва ўладзе якога — унушаць спецыфічную атмасферу, думкі, нават фармаваць псіхафізічны стан рэцыпіента. Тэндэнцыя бярэ пачатак у часы распаўсюджвання мадэрнізму, з інвазіяй псіхалогіі ў мастацкую літаратуру, калі пачынаюць апрабоўвацца новыя магчымасці і функцыі мастацтва. Падобныя «прадукты» пры ўсёй іх інтэлектуальнасці і нават эстэтыч-

насці (бо і эстэтыка агіднага — даўняя з’ява) пакідаюць непрыемны паслясмак. З іншага боку, можа, гэта і ёсць сапраўднае майстэрства, калі аўтар здольны дасягнуць таго, каб цябе выварочвала ўсяго толькі ад чытання яго тэксту ці прагляду спектакля, стужкі? Падобныя думкі блукалі ў маёй галаве даўно, а пасля раптоўнай «дыскусіі» на тэму «Шлюб з ветрам» выліліся ў гэты артыкул, якім я доўга была незадаволеная і не аддавала ў друк. І не дарэмна.

* * *

Аказалася, справа не толькі ў павышанай адчувальнасці ці абвостранасці пачуццяў, таму што гісторыя з калегай раптоўна атрымала працяг, калі я, прызнаюся, правакацыйна запытала ў яе пра нашумелы расійскі серыял «Слова пацана. Кроў на асфальце». У ім паказана жыццё ў 90-я гады мінулага стагоддзя, калі старое савецкае памірала, а новае не паспявала нарадзіцца, у сувязі з чым чалавек атрымоўваў магчымасць праяўляцца як хоча, выстаўляючы непрывабнае ў сабе, не зважаць ні на крымінальны кодэкс, ні на боскія законы. І вялікай нечаканасцю было тое, што тая ж самая калега з адабрэннем паставілася да кінастужкі, абгрунтаваўшы погляд наступным: якраз такім і было яе жыццё ў тыя часы.

Прыманне ці адмаўленне твора з агрэсіўнай атмасферай залежыць ад рэзаніравання з асабістым досведам: калі ён негатыўны, здольны штурхаць у абдымкі «цяжкага» мастацтва. Гледзячы гэта перапоўненае агрэсіяй кіно, калега, верагодна, «дапражывала» свае падлеткавыя траўмы, як і ўсе мы праз экран спрабавалі вызваліцца ад калектыўнай траўмы 90-х гадоў, у якія было ўсё: і булінг, і кроў, і бойкі, і гвалт ці яго спроба, і суіцыд, і забойства. «Дапражывае» сваю траўму і аўтар кнігі, пакладзенай у аснову рэзананснага серыяла, які, між іншым, будучь глядзець і тыя, хто хіба па чутках ды ўспамінах бацькоў ведаюць паказаныя часы. Выбаўляючы сябе самога ад асабістага болю такім эмацыйным кінематаграфічным «пляўком», сцэнарыст, на жаль, робіць гэта і за наш з вамі кошт.